

ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΕ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ:

Οι κτιριακές εγκαταστάσεις
και η λειτουργία τους εξιστορούν

1 τη μετάβαση από τη θεουργική
στην επιστημονική ιατρική - ΚΗΠΙΟΣ

ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ:

Έκθεση των ευρημάτων από την Επίδαυρο
αλλά και αντιγράφων από αλλού
2 για ένα πλήρες μουσείο
της αρχαίας ιατρικής

**Συνολική ανάδειξη
του Ασκληπιείου της Επιδαύρου
και προβολή του ως
το ΛΙΚΝΟ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ**

3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΣΚΛΗΠΕΙΩΝ

Συνεργασία σε επίπεδο ανάδειξης και
δράσεων με τα σημαντικότερα από τα
Ασκληπιεία που ιδρύθηκαν από την
Επίδαυρο

4 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Κέντρο Μελετών – Ιατρικά συνέδρια –
Εκπαιδευτικά Προγράμματα – Ψυχαγωγικό
και ιαματικό θέατρο – αθλητικές και
μουσικές εκδηλώσεις – θεατρικά και
ιατρικά βραβεία

Λυγουριό

Κήπος

1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ

Προπύλαια

Υφιστάμενη
είσοδος

3α

ελένιο

Κήπος
θεραπευτικών
φυτών

μανδραγόρας

ελλέβορος

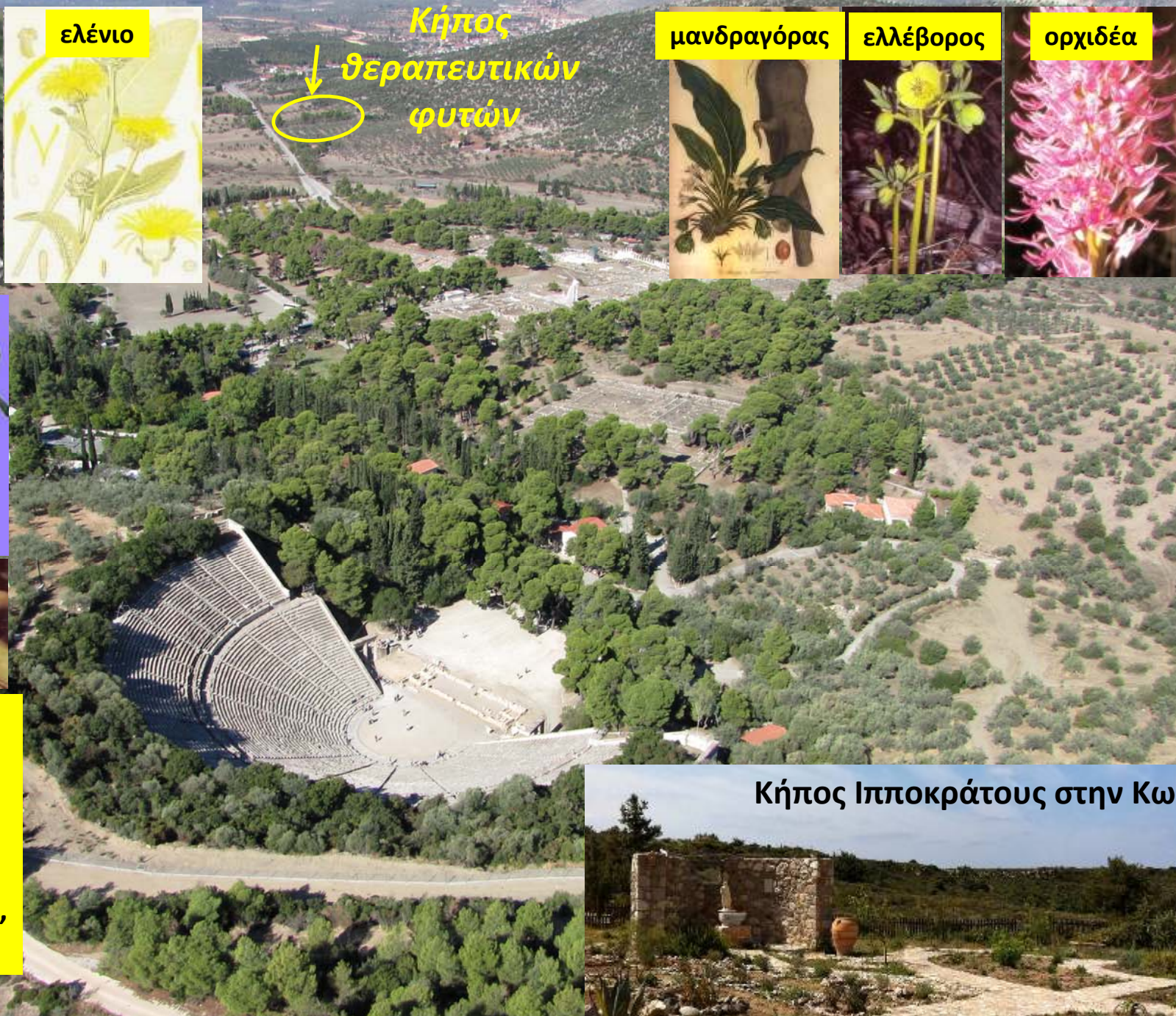
ορχιδέα

παιώνια

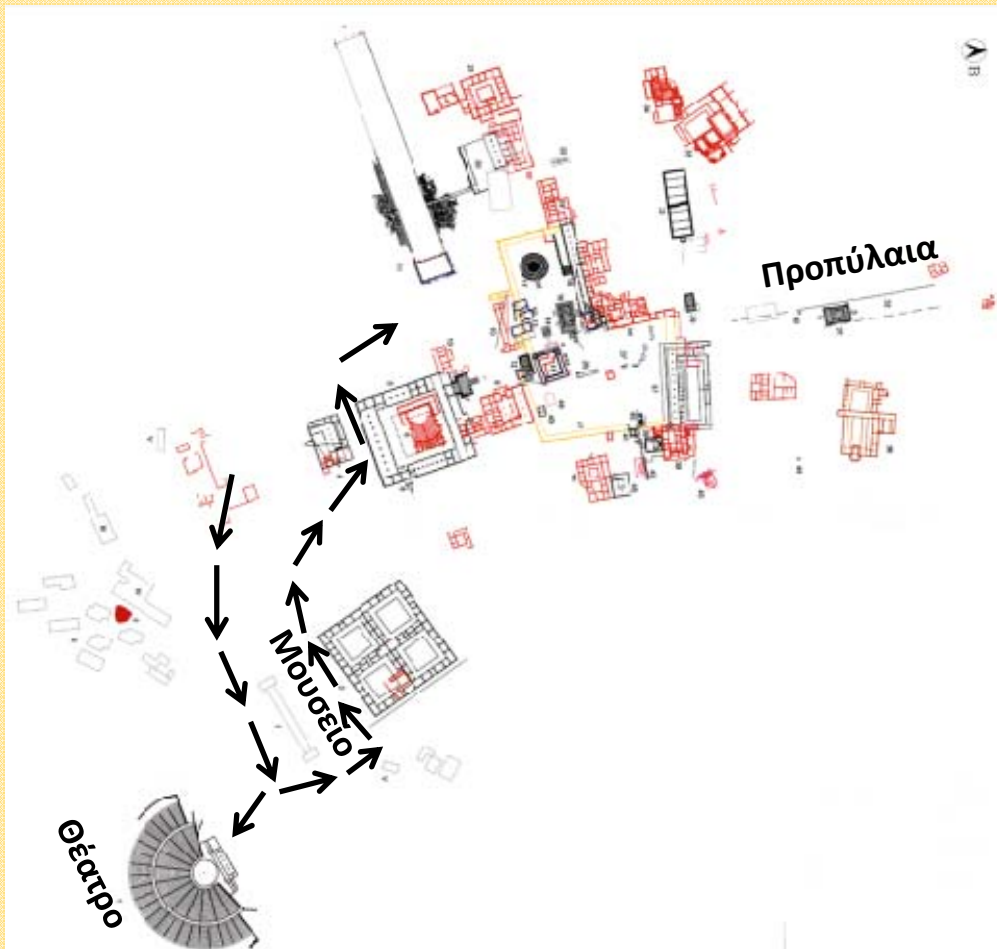
Παιώνια:
αιμοστατικό,
ηρεμιστικό,
για ίκτερο,
για νεφρά,
δηλητηριάσεις,
για επιληψία

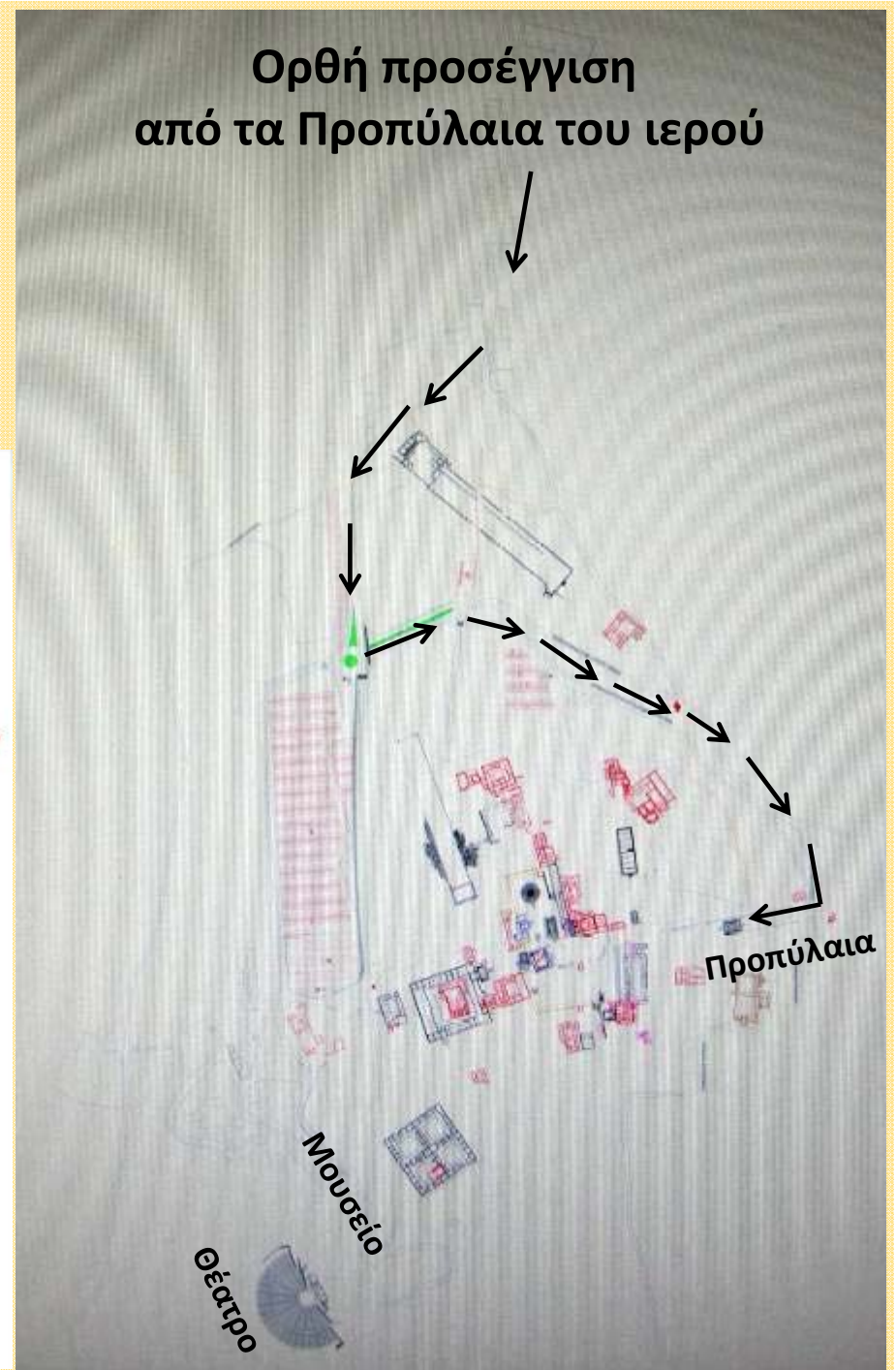
Κήπος Ιπποκράτους στην Κω

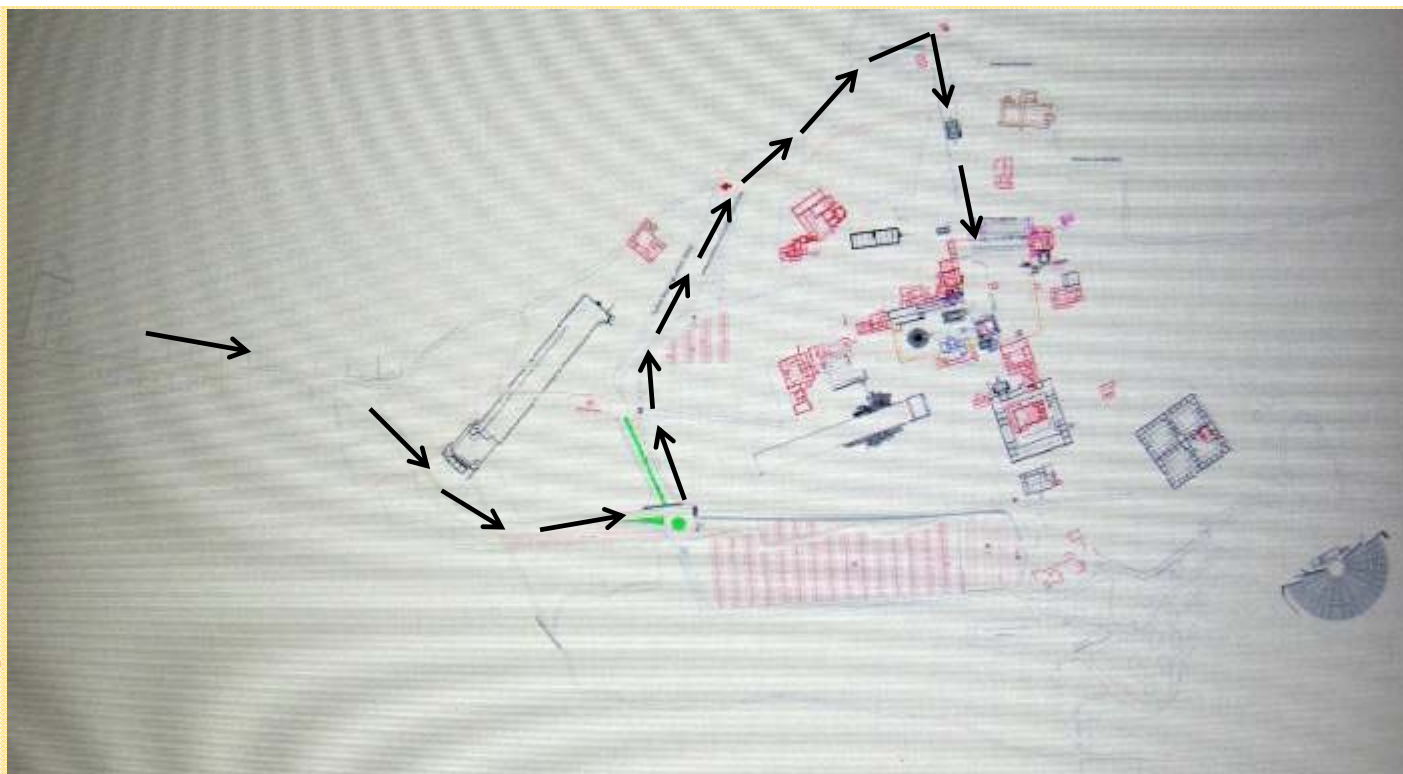
Υφιστάμενη προσέγγιση του ιερού
από το τέλος του: Βάρος στο θέατρο

Ορθή προσέγγιση
από τα Προπύλαια του ιερού

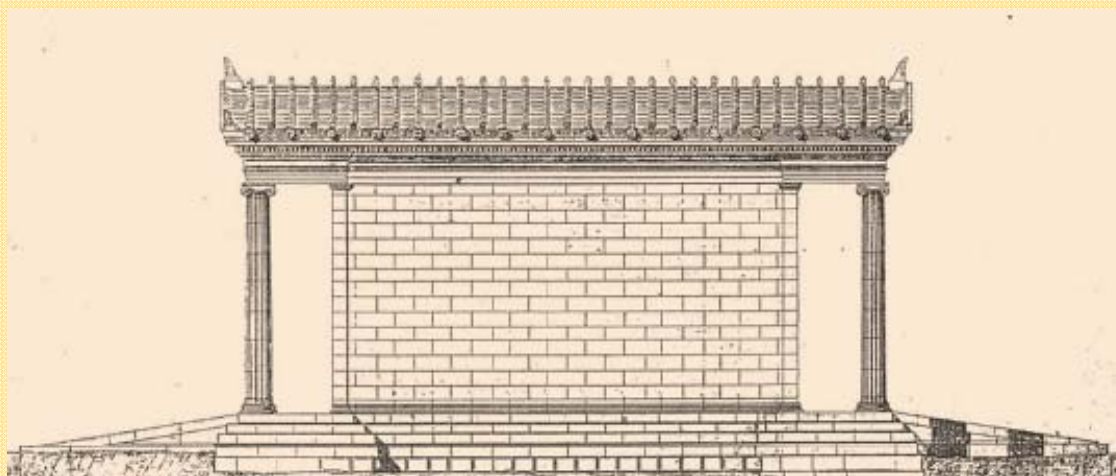

**ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ
ΙΕΡΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΙΣΟΔΟ ΤΟΥ
(ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ)
Μελέτη Ε. Καζολιά
για τη διαμόρφωση
της πρόσβασης
και του
περιβάλλοντος χώρου
του Ασκληπιείου**

1

ΠΡΟΠΥΛΑΙΑ

Στα Προπύλαια τοποθετούνται τέσσερις πινακίδες:

- Για το απέναντι ύψωμα **Τίτθιον** (Θεόκαυτα) και τη γέννηση του Ασκληπιού.

- Για το κτίριο των **Προπυλαίων**
- Για δύο επιγραφές **αγνείας**:

1. *ΑΓΝΟΝ ΧΡΗ ΝΗΟΙΟ ΘΥΩΔΕΟΣ
ΕΝΤΟΣ ΙΟΝΤΑ ΕΜΜΕΝΑΙ,
ΑΓΝΕΙΗ Δ' ΕΣΤΙ ΦΡΟΝΕΙΝ ΟΣΙΑ*

Πορφύριος, *Περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων*, 2,19

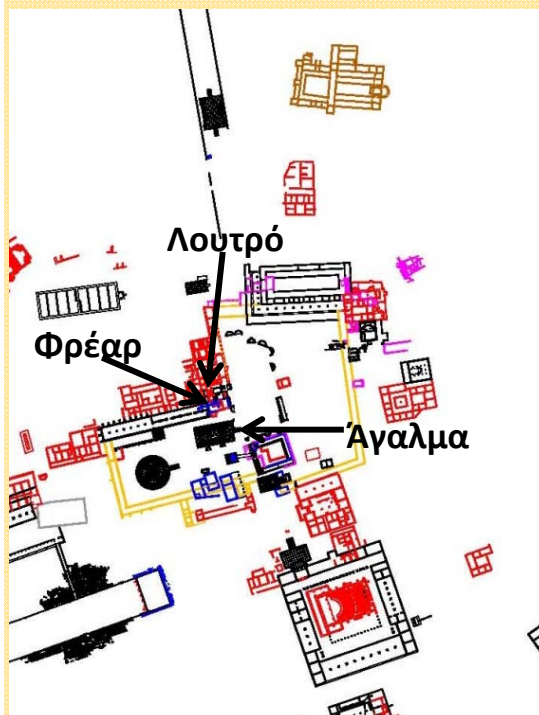
2. *ΟΠΛΑ ΜΗ ΕΠΙΦΕΡΕΙΝ
ΕΠΙ ΠΟΛΕΜΩΙ*

- Για το **πηγάδι** της εισόδου και τη σημασία του **νερού** και του καθαρού στην **θεουργική ίαση**

2

**ΤΟ ΝΕΡΟ:
ΣΤΟΙΧΕΙΟ
ΚΑΘΑΡΣΗΣ,
ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ
ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ.**

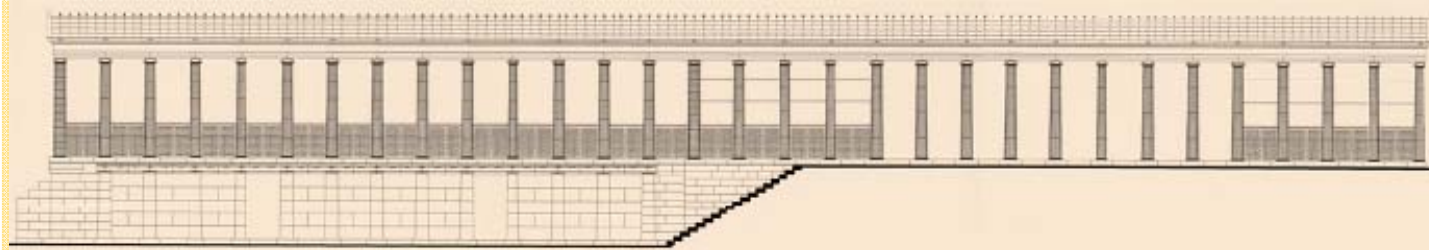
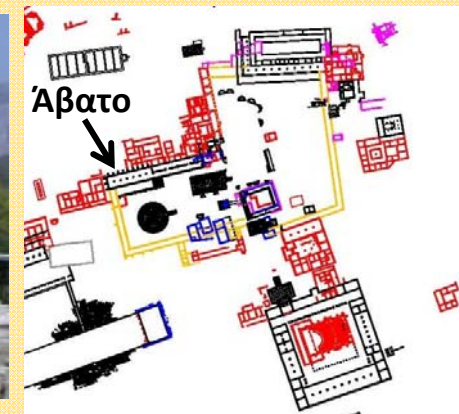

Άγαλμα-κρήνη μπροστά στο ναό – **Λουτρόν**
Ασκληπιού - **Φρέαρ** Αβάτου

Με πινακίδες θα εξηγηθεί η υπερβατική λειτουργία του νερού, που προερχόταν από τα σπλάγχνα του θεού και η διπλή του λειτουργία στο λουτρό και στο Άβατο.

3

ΣΤΟΑ ΑΒΑΤΟΥ: ΕΓΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΝ. 4^{ος} π. Χ. αι.

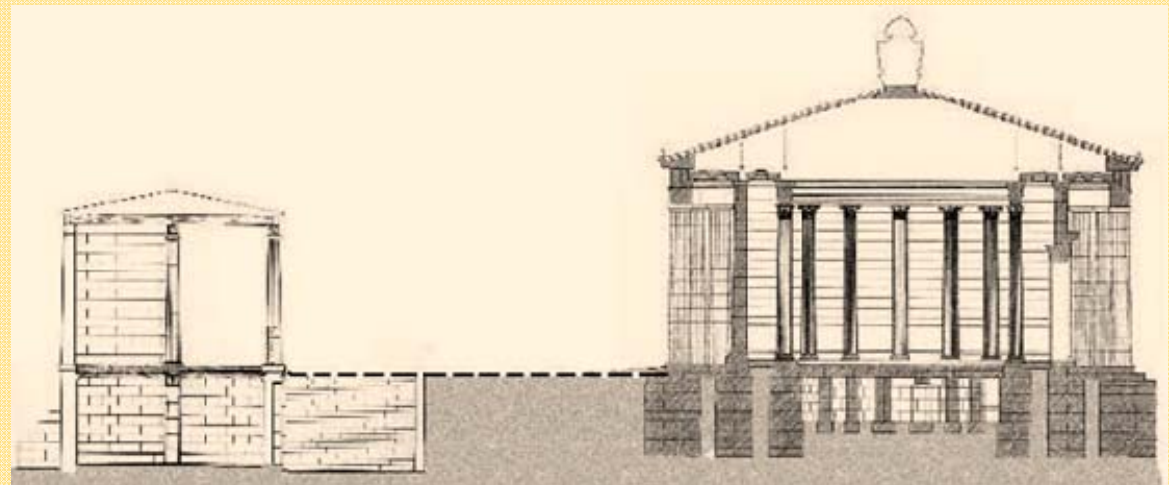
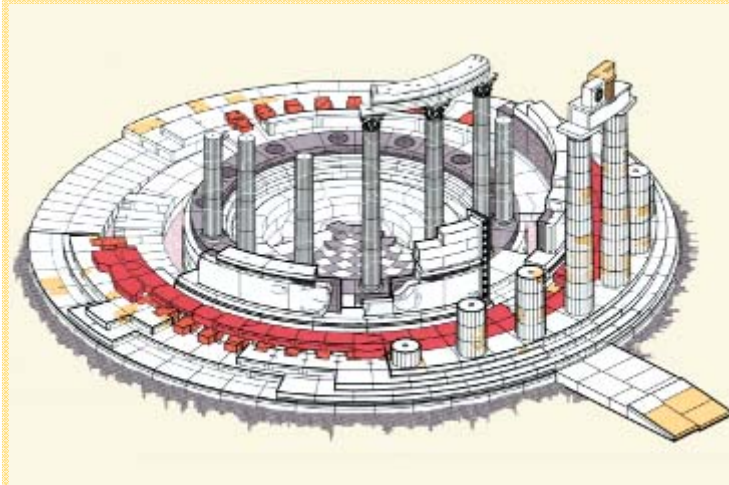
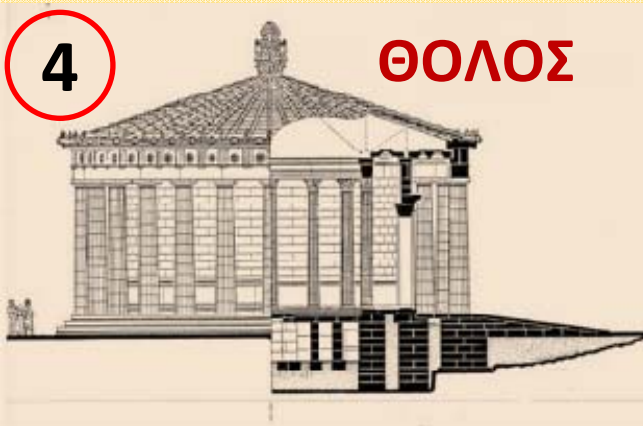

Στο Άβατο με την αναστήλωση και την ήδη υπάρχουσα έκθεση, αλλά και με πρόσθετα εκθέματα (βλ. επόμενη σελίδα) θα αναδεικνύεται **η λειτουργία της εγκοίμησης ως κατ' εξοχήν θεουργικού τρόπου ίασης, αλλά και των πραγματικών επεμβάσεων κατά την εφαρμογή της**

4

ΘΟΛΟΣ

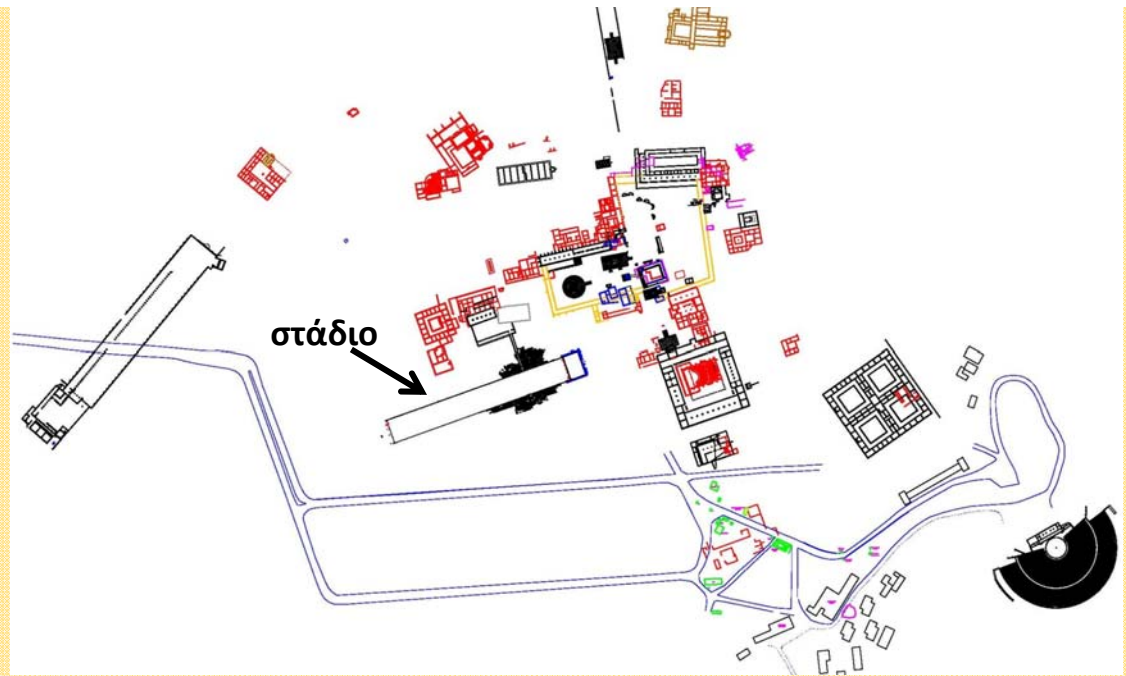

Η αναστήλωση θα αναδεικνύει τη σημασία των μαιανδροειδών διαδρόμων του υπογείου της Θόλου ως κατοικίας του Ασκληπιού μέσα στη γη, από την οποία προέρχονται με τη διαδικασία θανάτου-αναγέννησης οι δυνάμεις της ζωής. – Θα αναδεικνύεται επίσης η σχέση υπογείου θόλου – υπογείου Αβάτου, όπου κατακλίνονταν οι ασθενείς

5

ΣΤΑΔΙΟ

Και στο στάδιο εκδηλωνόταν
η διπλή φύση της θεραπείας:
Σ' αυτό λάμβαναν χώρα εκτός
από την άθληση – πρακτική
φροντίδα του σώματος – και
εκτελέσεις ύμνων προς το θεό
για σωματική και ψυχική υγεία

6

ΘΕΑΤΡΟ

- Επισημάνσεις στο θέατρο για το ρόλο του
- α) στη λατρεία (τελετουργικά δρώμενα και επίκληση του θείου για την υγεία)
 - β) στην ψυχική θεραπευτική αγωγή των ασθενών

Θέατρο και υγεία:

Σωρανός, ιατρός, 2^{ος} αι. μ.Χ.
*Συνιστούσε σ' αυτούς που
έπασχαν από νεύρωση
να παρακολουθούν τραγωδίες
και σ' αυτούς που έπασχαν
από μελαγχολία να
παρακολουθούν κωμωδίες.*

Γαληνός, εξέχων γιατρός
και φιλόσοφος του 2^{ου} μ.Χ. αι.
*Έλεγε ότι ο Ασκληπιός
διέτασσε αυτούς που είχαν
ψυχικές διαταραχές
να παρακολουθούν
ευχάριστα θεάματα
και μουσικές εκδηλώσεις*

7

ΑΡΧΑΙΑ ΟΔΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

“Νησί”

Πόλη της
Επιδάουρου

Ασκληπιείο

Αρχαία επιγραφή

ΑΔΕΟΔΟΣ ΕΙΣ ΙΑ
ΦΟΝ ΚΛΕΙΝΟΥΘΕ
ΟΥΠΑΡΙΟΝΤΕΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΗ 3ου α.π.Χ.

Αντίγραφο στην οδό

Αυτός είναι ο δρόμος
για το ιερό του
ξακουστού θεού
ω διαβάτες

Μετάφραση

8

**ΤΑΦΟΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΙΑΤΡΩΝ
ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ**

Ανάδειξη του τάφου
με επανατοποθέτηση
των σαρκοφάγων
και αντιγράφων των
ιατρικών εργαλείων

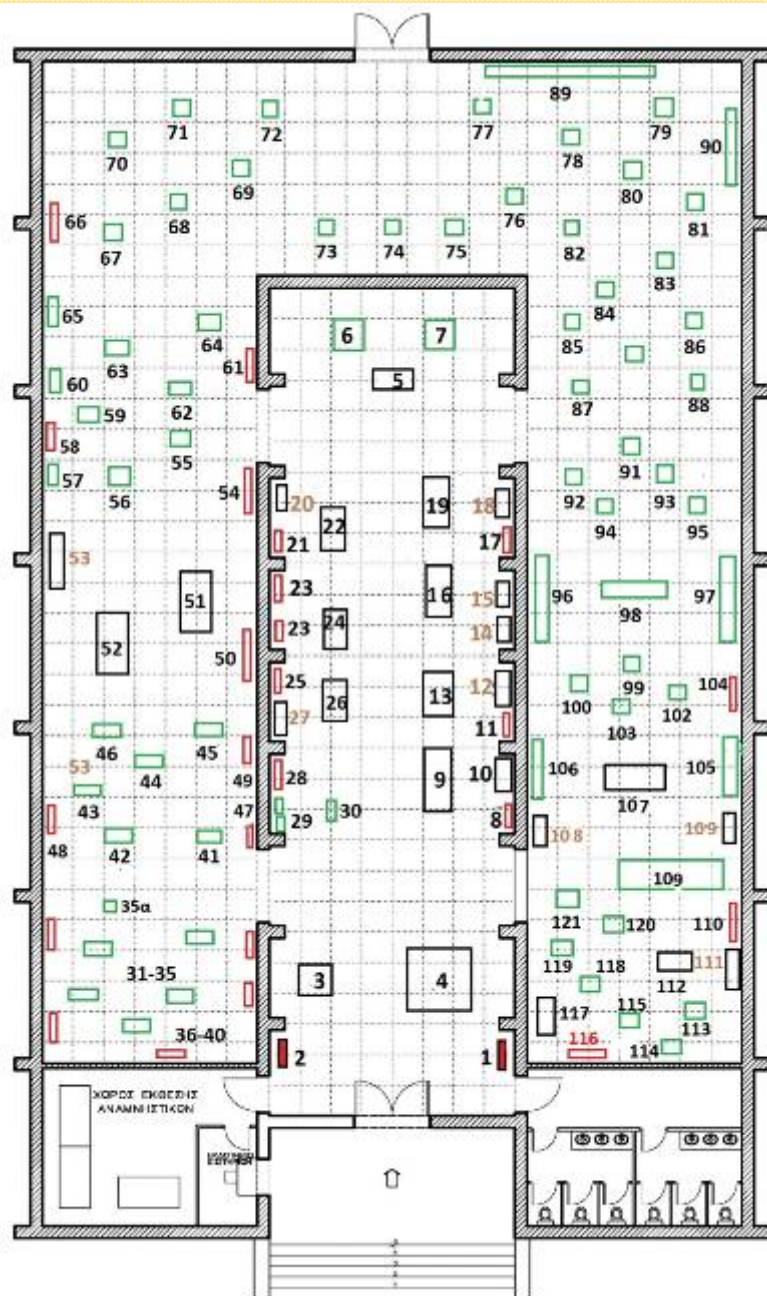
Εσωτερικό του τάφου

2. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ Β. ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

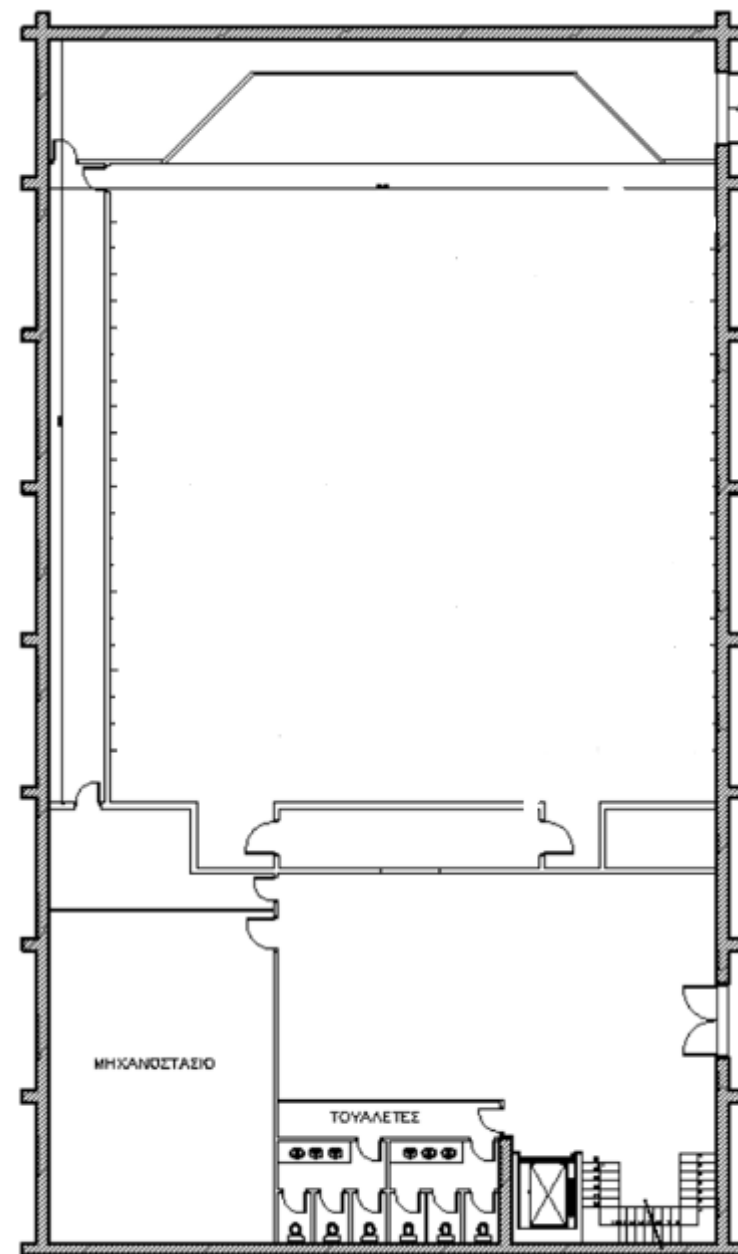

ΜΟΥΣΕΙΟ

Ισόγειο

Υπόγειο

1

**ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΑ
ΔΕΙΠΝΑ**

ΘΕΟΞΕΝΙΑ - ΤΡΑΠΕΖΩΜΑΤΑ

Κεραμική από τις αύλακες προσφορών

Οστά από τις αύλακες προσφορών

1α

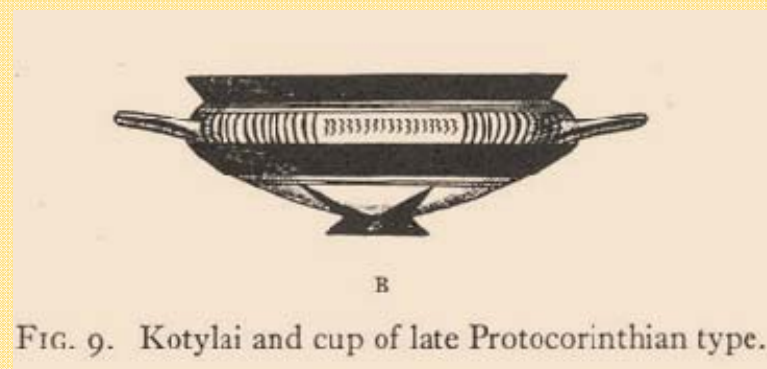

FIG. 9. Kotylai and cup of late Protocorinthian type.

Τεμάχιο από ύστερη πρωτοκορινθιακή κοτύλη από τις αύλακες προσφορών
όπως η εικονιζόμενη δεξιά

Κύπελλα με στολιδωτή διακόσμηση
από την αύλακα προσφορών 2.
Το επάνω είναι επιγεγραμμένο στη βάση του
με το όνομα του τελέσαντος τη θυσία
ΟΛΥΝΠΙΧΟ

1γ

Ανάγλυφο με προσφορά τροφής επάνω στο βωμό
για τον Ασκληπιό και την Υγεία

2

ΕΓΚΟΙΜΗΣΗ

2α

ΑΝΑΓΛΥΦΑ

Επίδοση
φαρμάκου
στο όνειρο

Θεραπεία
του ίδιου αρρώστου

- με την εκδοχή του ονείρου
(θεραπεύει ο επιφαινόμενος θεός)
- με την εκδοχή θεόσταλτου “γεγονότος”
(φίδι γλείφει τον ώμο)

Ο Ασκληπιός παρίσταται
αλλά ο ιερέυς εφαρμόζει
τη θεραπεία.

2β

**ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ
ΧΘΟΝΙΑΣ
ΛΑΤΡΕΙΑΣ**

Βραχιόλια σε σχήμα φιδιού

Πιάστρα μαλλιών ως φίδι

**Βραχιόλι σε
σχήμα φιδιού**

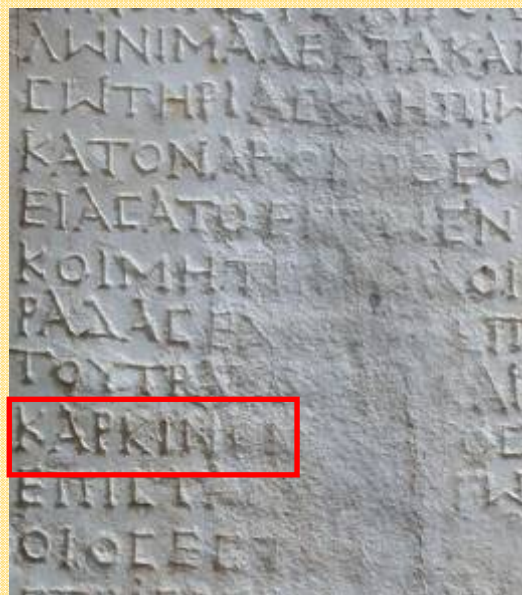
**Χάλκινα φίδια,
μήκ. 20-22 εκ.**

ΑΠΟ ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΜΑΛΕΑΤΑ

2γ

ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

Σ' αυτές
θα παρακολουθείται
η εξέλιξη
του "θαύματος"
από τη μεταφυσική
θεραπεία
στην υποβοηθούμενη
με πρακτικές συνταγές
θεία επέμβαση

3

**ΕΥΧΕΤΗΡΙΑ ΚΑΙ
ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ
ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ**

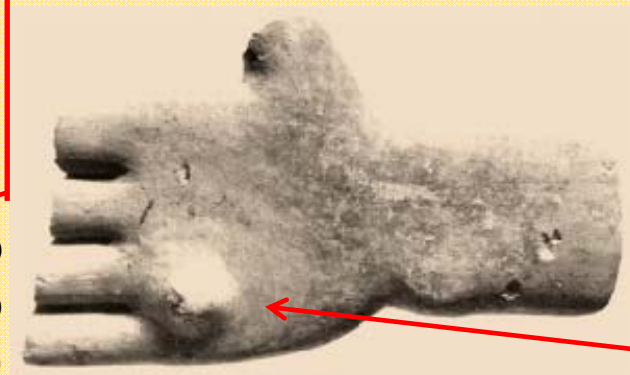
3α

ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΑΠΟ “ΤΑΜΑΤΑ” ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Ανάθημα Επιδαύρου,
Ευχαριστία για τη
θεραπεία ποδιού.
Βρετανικό Μουσείο,
2^{ος} μ.Χ. αι.

Αναθήματα από
το Ασκληπιείο
Κορίνθου

Αναθήματα από όλα τα μέλη του
σώματος τεκμηριώνουν στα θε-
ραπευτικά ιερά το πλήθος των
παθήσεων που αντιμετωπίζον-
ταν σ' αυτά, ακόμα και μεγάλα
σπυριά.

3γ

ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΑΠΟ “ΤΑΜΑΤΑ” ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Σπλάγχχνα, αιδοίο, μήτρα – γνώσεις ανατομίας

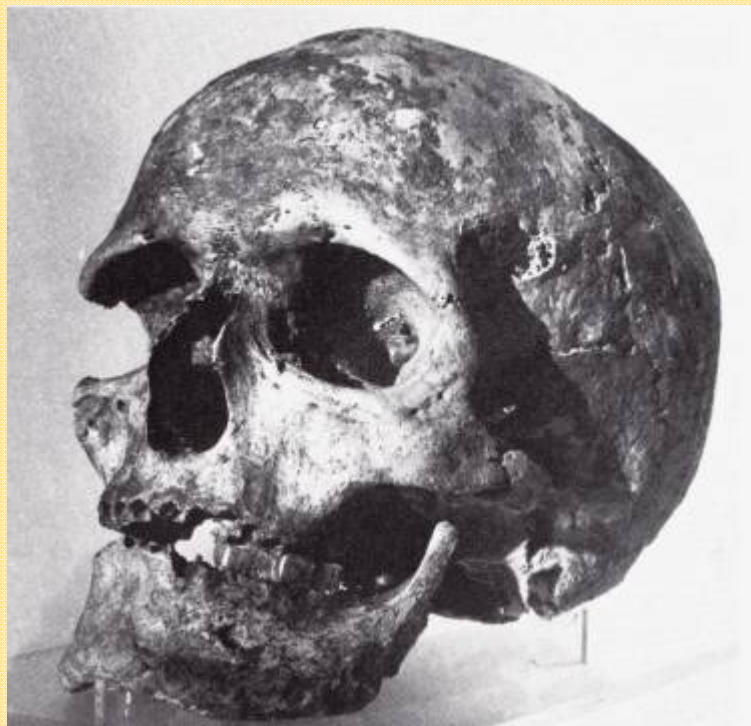
4

ΠΡΩΙΜΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

4α

ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΑΠΟ ΚΡΑΝΙΑ

Χρυσή οδοντοστοιχία, Ναύπλιο

Τρυπανισμός, Χίος

ΘΕΜΑΤΑ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΤΕΣ

Τεύχος 3 Σεπτεμβρίου 2005 • 55/9

Εγχείρηση εγκεφάλου το 250 π.Χ!

Μια σπηλιά σε κρανίο του 250 π.Χ., που εντοπίστηκε στη Χίο, επιβεβαιώνει πως οι αρχαίοι Έλληνες γιατροί πραγματοποιούσαν λεπτότατες επεμβάσεις με επιτυχία.

Εγχείρηση εγκεφάλου με τρυπανισμό και μάστο με επιτυχία ήταν σε θέση να κάνουν οι αρχαίοι Έλληνες γιατροί, όπως επιβεβαιώνει το κρανίο με τα ίχνη λεπτής χειρουργικής επέμβασης που έφερε στο φως η αρχαιολογική ανασκαφή στο προσώπο της πόλης της Χίου και καταγράφουν και οι «Times».

«Το εκπληκτικό είναι πως το κρανίο

Από τον Ιπποκράτη στον Κέλσο

Τα αρχαιολογικά ευρήματα δείχνουν πως οι επιτυχημένες εγχειρήσεις στο κρανίο από την προϊστορική κώλας εποχή δεν αποκλείουν ευρωπαϊκό προνόμιο. Στον πολιτισμό των Παράκας στο Περού (προηγμένη των Ινκας περί τα 1.400 χρόνια) ήταν ιδιαίτερα διαδεδομένη η συγκεκριμένη ιατρική πρακτική, ιδιαιτέρως για περιπτώσεις επιληψίας, πανοσφαιρικών, σουπτεριών αιμορραγιών ακόμη και νοσηρών ασθενειών. Όσο για τα εργαλεία, ήταν κυρίως από χαλκό και σίδηρο.

Η Αλκίμειος δεν θα μπορούσε να υπερβεί, καθώς σε πάγκο του 3.000 π.Χ. αναφέρεται για πρώτη φορά στην ιστορία η χρήση εγκεφάλου, ενώ η σκυτάλη από τον Έλληνα γιατρό Ιπποκράτη, τα

Οπεί δύο εκατ. με τρυπάνι θνοίξε ο γιατρός στο κρανίο του ασθενούς σε εγχείρηση που εκάσεται πως πραγματοποιήθηκε το 250 π.Χ., σύμφωνα με το εύρημα που ήρθε στο φως σε τάφο της Χίου

Χάλκινα ήταν κυρίως τα ειδικά εργαλεία που χρησιμοποιούνταν για τις επεμβάσεις τρυπανισμού του κρανίου

Πρόκειται για μια πολύ λεπτή επέμβαση, ακόμη και για τα σημερινά δεδομένα. Και οι πρώτες έρευνες του

ρείται ιδιαίτερα σημαντική και εντοπίστηκε σε έναν από τους τέσσερις τάφους που αποκαλύφθηκαν κατά τη

ταπάζονται ανάμεσα στις παλαιότερες χειρουργικές, καθώς κρανίο που έχει σπεί από κρανιοτρυπανισμό και επικά ανακάλυψε έχουν εντοπιστεί

5

ΦΑΡΜΑΚΑ

5α

ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΑΠΟ ΦΑΡΜΑΚΑ ΚΑΙ ΦΙΑΛΙΔΙΑ

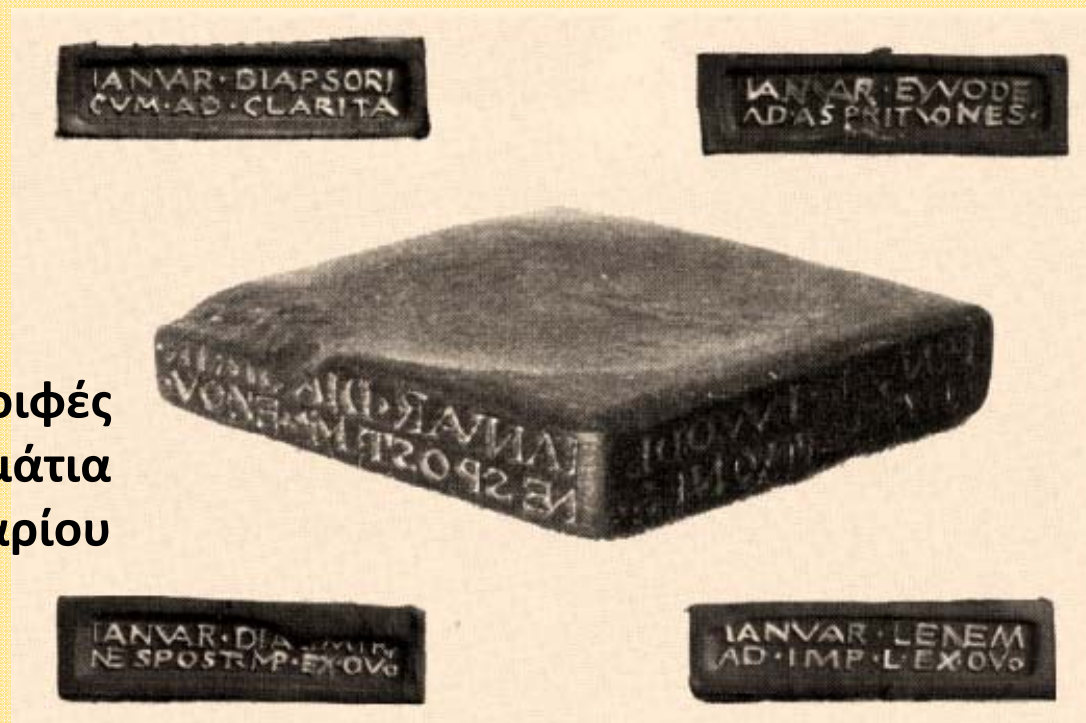
Φιαλίδιο
λυκίου

Κολλύριο
Κασσιόδωρου

Χάπι από ραδίκι

Αλοιφές
για τα μάτια
Ιανουαρίου

6

ΙΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

6α

ΙΑΤΡΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Ιατρικά εργαλεία
από το Ιερό
της Επιδαύρου

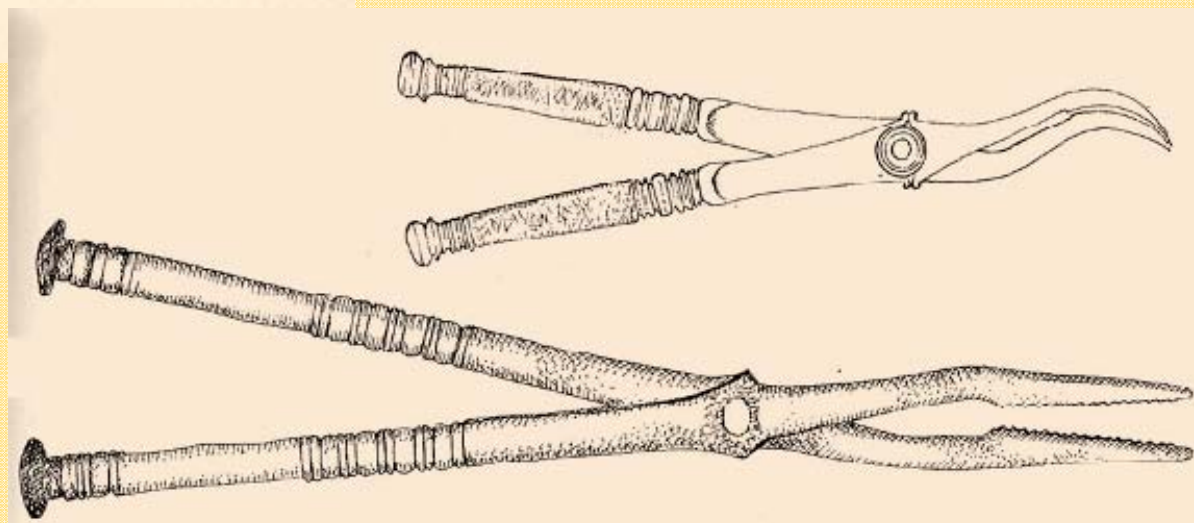

6ε

ΑΝΤΙΓΡΑΦΑ ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

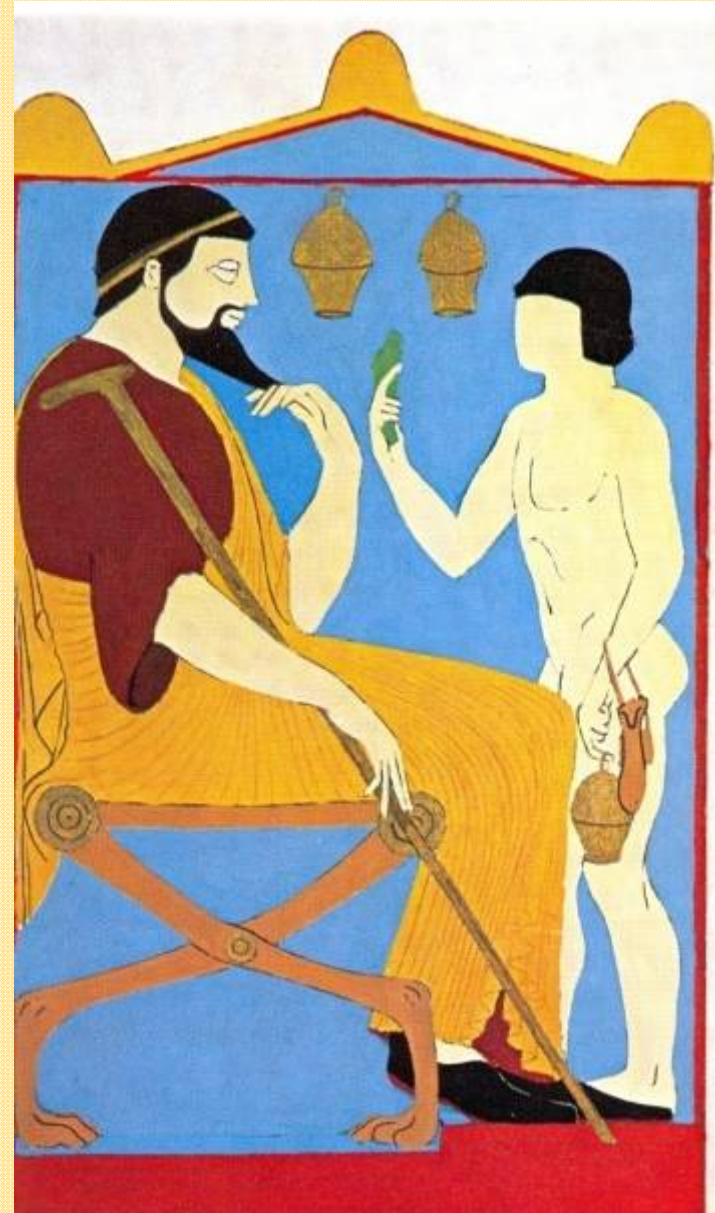
Εμβρυουλκός

Τανάλιες

7

ΑΡΧΑΙΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ

Κιβώτια (“τσάντες”)
γιατρών

3. ΔΙΚΤΥΟ ΑΣΚΛΗΠΕΙΩΝ

ANTIC
OCEAN

13.Εμπόριον
/ Empuries

12.Ρώμη /
Is.Tiberina

8.Βουθρωτόν
/ Butrint

1.Τρίκκη -αλα

9.Πέργαμος
/ Τουρκία

Δίκτυο

4.Ωρωπός

3.Κόρινθος

2.Αθήνα

10.Ιεράπολις
/ Τουρκία

Επίδαυρος

5.Γόρτυνα

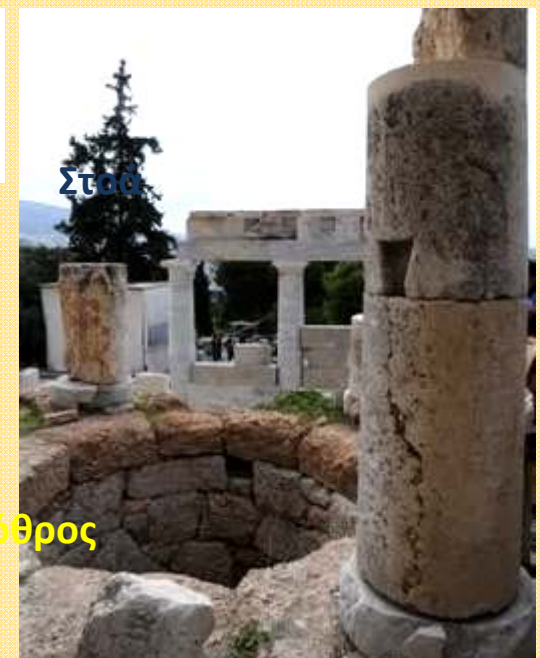
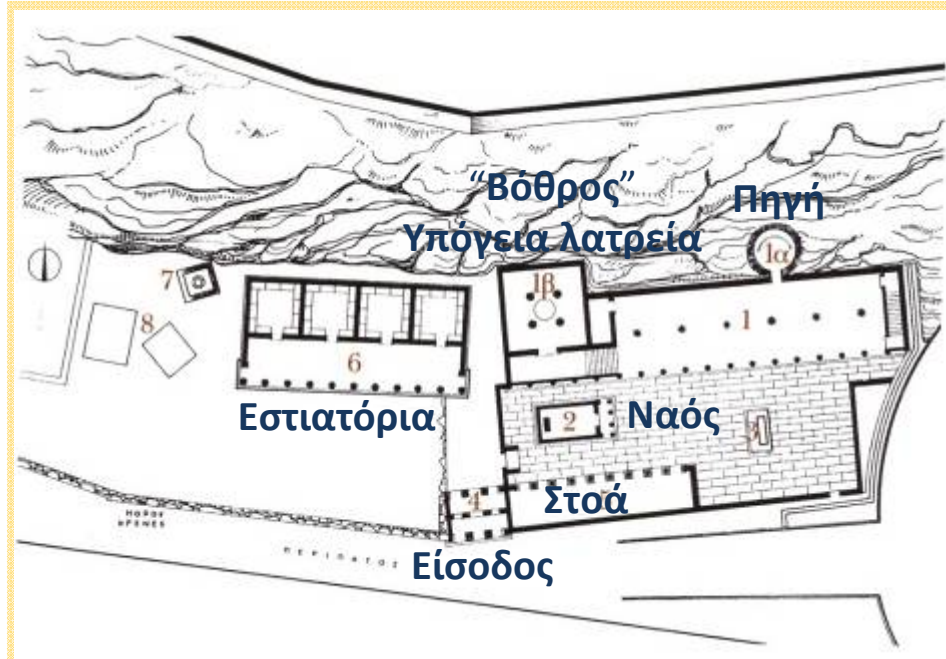
6.Κως

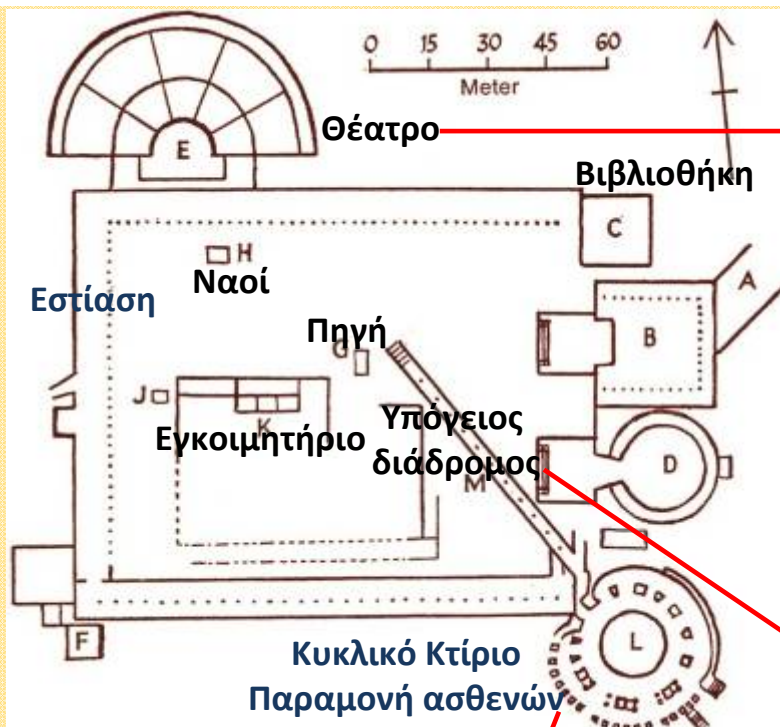
Συνεργασία και με τα
εκεί Πανεπιστήμια

7.Λεβήν-Λέντας

11.Βαλάγραι /
Al Bayda, Λιβύη

2. Ασκληπιείο Αθήνας

9. Ασκληπιείο Περγάμου

Νόμισμα με
την άφιξη του
Ασκληπιού
στη Ρώμη το
294 π. Χ.

Φανταστική αποκατάσταση του
Ασκληπιείου στην Isola Tiberina

12. Ασκληπιείο Isola Tiberina (Ρώμη)

Λιθογραφία των λειψάνων της πλώρας
του πλοίου κατά τους νεότερους χρόνους

Σημερινή εικόνα του νοσοκομείου πάνω
από τα λείψανα της πλώρας του πλοίου

4. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

- Κέντρο Μελετών
- Ιατρικά συνέδρια
- Εκπαιδευτικά Προγράμματα
- Ψυχαγωγικό και ιαματικό θέατρο
- Αθλητικές και μουσικές εκδηλώσεις
- Θεατρικά και ιατρικά βραβεία

**Παράσταση στο
θέατρο του Ασκληπιείου**

**Τερματισμός
“Επιδαύριου δρόμου”
στο στάδιο**

**Εκπαιδευτικό
πρόγραμμα
στο θέατρο**

Αγροτουρισμός στην Επίδαυρο

Ενέργειες: ■ μεγάλο έργο ■ μικρό έργο

- 1.Ολοκλήρωση μελέτης διαμόρφωσης πρόσβασης στο ιερό και χρηματοδότηση εφαρμογής της.
- 2.Διαμόρφωση περιοχής Προπυλαίων.
- 3.Διαμόρφωση περιοχής κρηνών
- 4.Ολοκλήρωση μελέτης Θόλου και χρηματοδότηση εφαρμογής των υπολειπομένων μετά το ΕΣΠΑ.
5. Διαμόρφωση κλινών εστιατορίου.
- 6.Αποκατάσταση Ωδείου.
- 7.Ολοκλήρωση αποκατάστασης Ελληνικών λουτρών
- 8.Διαμόρφωση Εστιατορίου
- 9.Διαμόρφωση και φροντίδα αρχαίου δρόμου
- 10.Ανάδειξη τάφου ιατρών στην πόλη της Επιδαύρου
- 11.Ανέγερση σύγχρονου μουσειακού χώρου